

מִי הָיָה הַיּוֹם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 394

סיון תש"פ

שאלות המצויות בימי מגילת הקורונה (ד),

ודיני עירוב תבשילין

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לעי"נ

מִן רַבֵּנוּ שְׁמַרְיָהוּ יוֹסֵף נְסִים קַרְלִיץ זְצוּקְלִי"ה

נִלְבִּיעַ כ"ג בְּתַשְׁרֵי תש"פ

⊗⊗⊗⊗

לעי"נ

נִשְׁמָה טְהוּרָה הַנְּעִרָה רַחֵל ע"ה

בֵּית יַבְדֻלְחֻט"א הַרְבַּי יְהוּדָה אַרְיֵה הַלּוֹי דִּינָר

נִלְבִּיעַ כ"ה מֵרַחֲשׁוֹן תש"פ

⊗⊗⊗⊗

יושב בבית ושומע דברי קדושה

◀ **שאלה:** היושב בביתו ושומע מחצרות הסמוכות אמירת 'קדיש' או 'קדושה' או 'ברכו', האם חייב לענות?

תשובה: הכלל הוא, אם זה בתוך אותה חצר שהוא מצטרף עמהם אז חייבים לענות על כל דברי הקדושה, אבל אם שומע מרשות אחרת לא חייב לענות, ובכל זאת מותר לענות ויש לו מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לעבור בחצר שמתפללים בה

◀ **שאלה:** האם מותר לעבור בשביל הנמצא בחצר שבה מתפללים, או מכיון שזה מקום תפילה אסור לעשות שם קפנדריא?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קנ"א ה') שלא יכנס לבית הכנסת בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני, ואם היתה דרך עוברת קודם שנבנה בית הכנסת, מותר.

ולפי"ז בנד"ד שהדרך היתה שם קודם מותר לעבור שם, אולם עיי' "אליה רבה" (סי"ח ח') שכתב למעשה דלא ראוי לעשות קפנדריא גם באופן זה (וכ"כ כס"מ הלכות תפילה פרק י"א ה"ח, וכן נשמע קצת מגמרא מגילה כ"ז: "א"ר אלעזר בן שמוע מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת, משמע אפילו באופן שמוותר). עכ"פ אם שוהה שם מעט או קורא פסוק - מותר ("ביאור הלכה" ד"ה לעשות).

ולמעשה, כיון שאין זה מקום תפילה קבוע כלל, ואנחנו מחכים כל רגע לחזור ולהתפלל בבית הכנסת, אין צריך להחמיר ובפרט שהיתה שם דרך עוד קודם.

קריאת התורה לאחר התפילה

◀ **שאלה:** לפעמים מקבלים את ספר התורה רק לאחר גמר התפילה, האם לומר קדיש ואיזה קדיש יש לומר?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תרס"ט סי"ק ט"ו) בליל שמחת תורה המנהג לקרוא לג' גברי בפרשת וזאת הברכה וצריך לומר קדיש אחר הקריאה, עכ"ד.

י"א שיש לומר חצי קדיש (קישו"ע סי' קל"ח סעיף ז', ובסידור "בית יעקב" עמ' סס"ו סי"ק כ"ב) ויש סוברים שיש לומר קדיש שלם בלי "תתקבל" משום שהוא סוף התפילה וסיום הענין (ספר "שלמי תודה" סוכה עמ' תקפ"פ בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל), ולמעשה המנהג לומר חצי קדיש.

(ויל"ע שלאחר המגילות אומרים קדיש שלם בלי "תתקבל", וכן בליל הושענא רבה לאחר קריאת התורה, נוהגים לומר קדיש שלם בלי "תתקבל").

לא קראו פרשת בהר בחקותי

◀ **שאלה:** לא שמעו את קריאת התורה של פ' בהר בחקותי, האם בשבת הבאה (פ' במדבר) אפשר לקרוא את שתי הפרשיות ביחד, גם פ' בהר בחקותי וגם פ' במדבר?

תשובה: כתב הרמ"א (או"ח סי' קל"ה ב') אם ביטלו שבת אחת קריאת הפרשה בציבור, בשבת הבאה קוראים אותה הפרשה עם הפרשה השייכת לאותה שבת. ועיי' משנ"ב (סוסי"ק ז') דמייירי שרוב הציבור לא שמעו, אז קוראים ב' הפרשיות.

אולם בנד"ד שפ' בהר בחקותי ופ' במדבר שמות הם משני ספרים, והרי צריך לחברן ביחד עיי' עלייה אחת, יש סוברים שאין לעשות כן (משנ"ב בשם מהר"ם מינץ), ויש סוברים שגם בזה משלימים, והנהוג כן אין מוחין בידו (משנ"ב שם), ולמעשה אפשר לנהוג כן לקרוא את שתי הפרשיות (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הרבה נוהגים שהכהן קורא פ' בהר בחקותי עד שני של פ' במדבר (ועיי'

ביה"ל, סי' קל"ה סעיף ב' ד"ה קריאת, דמבואר מדבריו דהרביעי יחבר בין הפרשיות).

ולענין אמירת "חזק חזק ונתחזק" כשבעל קורא מגיע לסוף פרשת ויחי יחכה שם קצת, והציבור יאמרו "חזק...", באמצע העלייה, ואין בזה הפסק (הגרא"ל שטינמן זצ"ל והגר"ח קניבסקי שליט"א).

ברכת "הגומל" לאחר מחלת הקורונה

◀ **שאלה:** האם צריך לברך ברכת "הגומל" לאחר שנרפא ממחלת הקורונה?

תשובה:

א. מי שהרגיש טוב כל הזמן, ורק הבדיקות הראו שיש לו את המחלה, לא מברך ברכת "הגומל".

ב. מי שהיה לו חוס אין זה נחשב לסכנה ולא מברך ברכת "הגומל".

ג. מי שנוזק למכונת הנשמה ובלי זה לא יכול היה מתקשה לנשום או מי שהיה מונשם ומורדם צריך לברך ברכת "הגומל" לאחר שנרפא (עיי' רמ"א סי' רי"ט סעיף ח').

אמירת "נשמת"

◀ בכל אופן כל מי שהיה לו את המחלה בכל צורה שהיא ויצא ממנה יאמר "נשמת כל חי..." יחד עם משפחתו.

אמירת "ויכולו" ביחידות

◀ **שאלה:** מי שמתפלל ביחידות בגלל המצב האם יכול לומר "ויכולו" בליל שבת לאחר השמו"ע היות שאין אפשרות לומר זאת שניים ביחד?

תשובה: גם מי שמתפלל ביחידות, טוב לומר "ויכולו" אבל לא יכוון לשם עדות אלא כקורא בתורה (משנ"ב סי' רס"ל סי"ק י"ט).

תפילת יום כיפור קטן ביחידות

◀ **שאלה:** היות שאנו מתפללים ביחידות מפני המצב, האם אפשר להתפלל תפילת יום כיפור קטן ביחידות?

תשובה: אפשר להתפלל הכל ביחידות, ואפילו את השמות בסוף "ד' הוא האלוקים" וכו', ורק אמירת י"ג מידות לא יאמר ביחידות שזה נאמר רק בציבור (עיי' משנ"ב סי' תקפ"א סי"ק ד').

קריאת מגילת רות לאחר קריאת התורה

◀ **שאלה:** בגלל המצב יקבלו מגילת רות על קלף רק לאחר קריאת התורה, האם לקרוא אותה לפני תפילת מוסף או לאחריה?

תשובה: הא דמצינו שמגילת אסתר קוראים לאחר קריאת התורה, ושאר מגילות (שיר השירים, רות וקהלת) קוראים לפני קריאת התורה, הטעם כיון שברגל קוראים להפטרה קרבנות מוסף, ורצו להסמך קריאת הקרבנות לתפילת המוספין שלאחריה, ולכן הקדימו קריאת המגילה לפני קריאת התורה, משא"כ בפורים שאין בו מוספים מקדימים לקריאת התורה וקריאת כתובים (ספר "שלמי תודה").

ועוד מתי כיון שיש שברגלים קריאת הפטרה אם יקראו מיד את המגילה לאחריה יאמרו שיש כאן שתי הפטרות (הגר"י"ש אלישיב זצ"ל).

ולכן כאשר יקבלו את מגילת רות על קלף רק לאחר קריאת התורה לפי שני הטעמים הנ"ל עדיף לקרוא לאחר תפילת מוסף.

חופה בתוך הבית

◀ **שאלה:** בכמה מדינות גזרו שבת לעשות חופה כלל אפילו בחצרות, האם מותר לעשות חופה בתוך הבית בצנעה?

תשובה: מה שנוהגים בני אשכנז לעשות חופה תחת כיפת השמים הוא משום סימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים (רמ"א אה"ע סי' ס"א א'), ויש מוסיפים להמשיך ברכת אברהם שכתוב (פ' לך לך ט"ו, ה'): "ויוצא אותו החוצה... כה יהיה זרעך" (עיי' שו"ת "חתם סופר" אה"ע סי' צ"ח), ועיי' "פתחי תשובה" (סי' ס"ב סי"ק א') שמבאר הטעם לחלק בין בתולה לאלמנה.

והנה כל זה לכתחילה שיהא סימן טוב, אבל בנד"ד כשאין אפשרות אחרת, בודאי אין לדחות את החופה בגלל סימן ברכה, ועיי' שו"ת "כתב סופר" (אה"ע סי' מ"ז) שאף לכתחילה אין לעשות בבית הכנסת משום

חוקות העמים, בכל זאת הכל תלוי לפי עיני הדיינים ולא כל המקומות שווים בזה, ע"י שם. ולכן בודאי יעשו בתוך הבית ובצנעה, ובס"ד יחולו עליהם כל הברכות, ושיהיה בנין עדי עד ויראו דורות ישרים ומבורכים.

ברכות החופה בלי להחזיק את הכוס

◀ **שאלה:** בגלל המצב שזוהרים לא להעביר חפצים מיד ליד, ולא להתקרב אחד לשני, האם אפשר שאת הכוס של שבע ברכות מתחת לחופה יחזיק אדם אחד כל הזמן, ואנשים אחרים יברכו את הברכות, וכן האם יכול לברך כאשר הוא נמצא מחוץ לחופה במרחק?

תשובה: מה שמקפידים להחזיק את הכוס של ברכה בידו, זה רק לכתחילה (ע"י משנ"ב סי' קפ"ג ס"ק ט"ז, שבגמרא מסמיך אקרא "כוס ישועות אשא"), אבל בדיעבד אפילו אם הכוס עומדת על השולחן אפשר לקדש עליו ולברך עליו את ברכת המצוות. ולכן במצב הזה יכולים לברך את שבע הברכות בשעת החופה גם כשלא מחזיק את הכוס וגם אם לא עומד מתחת לחופה.

הפחדת אנשים באוטובוס

◀ **שאלה:** אחד עלה על אוטובוס שהיה מלא עד אפס מקום, הוציא את הטלפון הסלולרי ואמר בקול רם לאשתו שעכשיו חוזר מהרופא שאמר שאולי הוא נשאי של "נגיף קורונה". בתחנה הקרובה נתרקן האוטובוס מרוב נוסעיו, והיה לו מקום לשבת בשפע. האם נחשב למיזיד?

ישוד השאלה הוא, מכיון שהוא התכוון להפחיד את האנשים שירדו מהאוטובוס, ועי"ז הפסידו את הכרטיס, והוצרכו לקנות כרטיס אחר, האם זה נחשב למזיק וחייב לשלם להם.

תשובה: אין זה אלא גרמא בעלמא, מכיון שלא חייבים לרדת והאנשים ירדו רק ממתת פחדם, ומי"מ חייב בידי שמים, מכיון שהתכוון להפחידם, ואם רוצה להיפטר בידי שמים, יעשה צרכי רבים שאולי עי"ז יחזיר להם את הכסף, ועכ"פ אלה שהוא מכיר בודאי ראוי לפצותם ולבקש מהם מחילה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

תרומת כליה

◀ **שאלה:** איתא בגמרא (ברכות ס"א) ת"ר שתי כליות יש לו לאדם אחת יועצת לטובה ואחת יועצת לרעה, ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו, דכתיב: "לב חכם לימינו...", מי שתורם את הכליה הימנית, האם הכליה שנשארת מיעצתו לרעה, וכן המקבל כליה שמאלית האם מעכשיו יהיה לו רק עצות לרע?

תשובה: כל זה רק ענין סגולי, בודאי כשלא לפיקוח נפש לא עושים חשבונות בזה, ועכ"פ זה פשוט שכשעושים השתלת כליה שזו מצוה גדולה מאוד, בודאי "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ולא יצא מזה שום נזק, והכל יהיה רק על הצד הטוב ביותר בין לנותן ובין למקבל.

דיני עירוב תבשילין

מצוה להניח עירוב תבשילין

◀ השנה (תש"פ) חל חג השבועות ביום שישי (פעם שעברה היה בשנת תשס"ט), ועל כן מצוה להניח בערב החג עירוב תבשילין, משום שאסור לבשל בסיר מיוחד או לאפות ביום טוב לצורך השבת, אלא אם הניח פת ותבשיל מערב יום טוב לצורך השבת (שו"ע סי' תקכ"ז).

טעם התקנה

◀ הטעם שתקנו חז"ל עירוב תבשילין הוא, כדי שלא ייראה שמתחילים בבישול או באפיה לצורך שבת ביום טוב, אלא רק מסיימים מה שהתחילו כבר לפני יום טוב (רמ"א שם).

חביבות המצוה

◀ כתב בשל"ה הק' (סוכות): "וחביבה מצוה בשעתה, ואל תהיה מצוה זו קלה בעיניך, ולא בחינם אמרו חז"ל שקיים אברהם אבינו מצות עירוב תבשילין, ובספר יוחסין כתוב סוד בדבר זה", וכו'.

שיעור עירוב

◀ שיעור התבשיל לצורך עירוב תבשילין הוא כזית, ועדיף לקחת חתיכת בשר או דגים חשובה, משום הידור מצוה, ואם רוצה לאפות ביו"ט, לכתחילה יש לו להניח גם דבר הנאפה, וכן רצוי שיהיה בעירוב גם לחם או מצה שלמה, משום הטעם הנ"ל, ולכתחילה צריך שתהיה הפת בשיעור כביצה (שו"ע שם ס"ב ומשנ"ב).

הברכה

◀ בשעה שמניח אדם את העירוב תבשילין, לפני שמקבל על עצמו קדושת יום טוב, מברך ואומר: "ברוך וכו' אשר קדשנו וכו' על מצות עירוב", ואומר אח"כ: "בהדין עירובא" וכו' כמו שמודפס בסידורים (ביאור המילים של נוסח "בהדין עירובא" הוא: בעירוב זה יהא מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק נר ולעשות כל צרכנו מיום טוב לשבת" (שם סי"ב), ויכול לאומרו בכל לשון שמבין (רמ"א שם).

להניחו לפני יום טוב

◀ יזהר לעשות את העירוב לפני שמקבל יום טוב, ואם כבר הדליקה האשה נרות וקבלה עליה יו"ט, יש להסתפק אם עדיין יכולה להניח העירוב ("ביאור הלכה" ד"ה ספק). ובדיעבד אם כבר קיבל יו"ט,

אפשר לומר לאחר שעדיין לא קיבל על עצמו קדושת יו"ט, שיעשה עבודה העירוב ("כף החיים" סק"י"א), שהרי אפילו מלאכות ממש יכול לבקש לחברו לעשות עבורו כמבואר בשו"ע (סי' רס"ג סעיף י"ז) וכן במקום שיש כמה בתי כנסת בעיר, אפילו בא' אמרו "ברכו" יכול ללכת לביהכ"ס אחר שעדיין לא אמרו "ברכו" ולצוות לאחר להניח עירוב עבורו.

בני ביתו הנמצאים במקום אחר

◀ עירוב תבשילין מהני רק למי שנמצא במקום שיכול להגיע לשם, ולכן אם מניח עירוב תבשילין, בני ביתו הנמצאים בעיר אחרת, לא יכולים לאפות, לבשל ולהדליק נר על סמך העירוב שיניח בעה"ב בעיר אחרת (ע"י משנ"ב סי' ק"ט).

נוסע מביתו לפני יו"ט

◀ מי שהניח עירוב תבשילין לצורך בני ביתו והוא נוסע לעיר אחרת (כגון להיות בשיבה ביו"ט או אצל רבו) ויצטרך לבשל שם ביו"ט לצורך שבת או להדליק נר לכבוד שבת, לכתחילה יעשה שוב עירוב תבשילין בעיר שנמצא שם ביו"ט, ובלי ברכה, ובדיעבד יכול לסמוך על העירוב שהניח בביתו (שו"ת "שבת הלוי" ח"ח סי' קכ"ג והגר"י ש אלישיב זצ"ל).

אולם ע"י שו"ת "ארץ צבי" סי' קכ"ב שלא מהני אם הלך למקום אחר, ועי"ע "שפת אמת" ביצה ט"ז: שמסברא מהני בכה"ג ובסוף נשאר בספק) ואם יקח עמו מביתו שיעור כזית מהתבשיל והפת שהניח לעירוב (וישמור גם בביתו שיעור עירוב), אין צורך לחזור ולערב במקום שנמצא שם (קובץ "מבית לוי" ח"ג עמ' נ"ג).

האוכלים אצל אחרים

◀ אורחים או בנים נשואים האוכלים אצל הוריהם כל סעודות השבת אבל ישנים בביתם הפרטי ומדליקים שם נרות, חייבים להניח עירוב תבשילין, אבל בלא ברכה (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ט תשובה נ"ד סק"ג, ו"כף החיים" סי' ק"א). ויש הנהגים לעשות איזו הכנה לשבת, כגון לבשל איזה אוכל או לחמם מים לשתיה לכבוד שבת, כדי שיוכלו להניח עירוב תבשילין עם ברכה.

להשאיר את העירוב

◀ העירוב חייב להיות קיים עד שיגמרו לבשל או לאפות לצורך השבת, ואם נאכל העירוב או נאבד באמצע יו"ט (ואפילו אם רק חלק ממנו אבד, ועתה לא נותר בו שיעור כזית), אסור להמשיך בהכנות לצורך שבת (שם סי' ג').

דבר המתקיים

◀ ויש להזהר בפרט בימי הקיץ החמים, להניח את העירוב תבשילין בתוך המקרר, כדי שלא יתקלקל העירוב באמצע יו"ט, ואז יהיה אסור לבשל לצורך שבת, ודוקא אותו תבשיל שהתחיל להכין מותר לגמור להכינו, וכל זה שאין רב עיר שעשה עירוב עבור כולם.

נאכל העירוב לפני יו"ט

◀ אם הניח עירוב ונאכל בטעות מערב יו"ט, צריך להניח עירוב תבשילין פעם שנית ולברך עליו (אע"פ שכבר בירך כשהניח בפעם הראשונה, מ"מ כיון שזה נתבטל, צריך להניח עירוב חדש וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

שכח להניח

◀ אם שכחו ולא הניחו עירוב תבשילין, אפשר לסמוך בדיעבד על עירובו של רב העיר, ואם כבר שכח פעם אחת להניח ועכשיו שכח פעם שניה, נחשב כפושע, ואינו יכול לסמוך יותר על עירוב של הרב, ולכן אסור לו לבשל לצורך השבת, ויש לעשות שאלת רב כיצד להתנהג (משנ"ב סי' ק"ב).

אם שכח פעם אחת להניח עירוב ופעם שניה הניח עירוב אבל קרה שוגג אחר, כגון שנאכל בטעות או נפסד באמצע יו"ט, לא נחשב כפושע, ויכול לסמוך גם בפעם השנית על עירובו של רב העיר (בעל "שבת הלוי" זצ"ל).

עירוב תבשילין פעם שניה

◀ **שאלה:** ראובן נזכר סמוך לשקיעה שעדיין לא עשה עירוב תבשילין, האם יכול לבקש מחברו או מרב העיר להקנות לו שותפות בעירוב תבשילין ויאמר מיד נוסח עירוב תבשילין בביהכ"נ (שלתחילה עדיף שלא יסמוך על עירוב של רב העיר אם אפשר)?

תשובה: היות שכבר חל על אותם תבשילים עירוב תבשילין, שמא לא שייד לחזור ולעשות לעירוב תבשילין אחר או שמא כמו שמתחילה אפשר לעשות כזית תבשיל עבור אלפי איש (כדאיתא בשו"ע סעיף ג') אפשר גם אח"כ להוסיף עליו.

והנה ב"ביאור הלכה" (סעיף ז') הסתפק בזה בשם ספר "תוספות ירושלים". ויתכן שיש לחלק שאם רוצה לבקש מחברו, תלוי בספק הנ"ל, ושמא כיון שהוא ספק דרבנן אפשר להקל. אבל אם יבקש מרב העיר שהוא הרי עשה לכל הקהילה, נמצא שבעצם הוא כבר זכה בו לשם עירוב תבשילין מיד, וא"כ אם יאמר גם את נוסח העירוב לבד, נחשב שהוא עשה את העירוב לבד, ולא סמך על עירוב רב העיר.